

Onderwerp	Uitvoeringskrediet voor baggeren van noordelijke wiel in Elshout en voorbereidingsbudget voor inventarisatie van het baggerplan
Portefeuillehouder	De heer M.A.W. Meesters
Datum raadsvergadering	24 september 2024
Aantal bijlagen	2

Samenvatting

Het college stelt de gemeenteraad voor om een uitvoeringskrediet van € 555.000 beschikbaar te stellen voor het gedeeltelijk baggeren van de noordelijke wiel in Elshout en een budget van € 49.000 voor het uitvoeren van een inventarisatie van de baggeropgave voor het opstellen van een nieuw baggerplan.

Aanleiding

Klachten over de waterkwaliteit in de noordelijke wiel van de drie wielen, in de oksel van de Kapelstraat en Elshoutse Zeedijk bij Elshout vormen de aanleiding voor dit voorstel over het gedeeltelijk baggeren van de noordelijke wiel om zo de waterkwaliteit te verbeteren en klachten te verminderen. Daarnaast is het noodzakelijk om een inventarisatie uit te voeren van de totale gemeentelijke baggeropgave die nodig is voor het opstellen van een nieuw baggerplan.

Feitelijke informatie

Voorgeschiedenis

De laatste jaren krijgen we als gemeente steeds vaker meldingen die het gevolg zijn van de verminderde waterkwaliteit in de drie met elkaar in verbinding staande wielen in de oksel van de Kapelstraat – Elshoutse Zeedijk bij Elshout (zie de bijgevoegde situatietekening). Dat varieert van bovenmatige algengroei/blauwalg tot aan stankoverlast, drijfslagen en cetera. Deze wielen zijn opgenomen in het [Baggerplan gemeente Heusden 2012-2022](#) omdat de beperkte waterdiepte er al enige tijd het aandachtspunt is.

U stelde op [5 juli 2022](#) een voorbereidingskrediet beschikbaar om een goed beeld te krijgen van de totale kosten van de uit te voeren baggerwerkzaamheden in deze drie wielen aan de Elshoutse Zeedijk. Ter voorbereiding is gesproken met direct aanwonenden, de hengelsportvereniging, de Natuur- en milieuvereniging Heusden, Natuurmonumenten en het waterschap Aa en Maas. Gemeene deler in de gesprekken was de wens om de waterkwaliteit (blauwalg) en de stank bij warme dagen in het noordelijke wiel te verminderen. Daarnaast is er zorg over de aanwezigheid van grote hoeveelheden verontreinigd baggerslib, waternavel en de Amerikaanse rivierkreeft.

De wielen maken deel uit van het geldende baggerplan. In algemene zin geldt dat watergangen en waterpartijen gebaggerd moeten worden om waterkwaliteits- en waterkwantiteitsproblemen te voorkomen. Er is in onze gemeente een achterstand in het waterbodemonderhoud. Dit leidt steeds vaker tot problemen. Daarnaast zijn er omtrent de milieukwaliteit van het baggerslib ontwikkelingen geweest. Zo is PFAS in het eerdere beleidsplan niet meegenomen, zijn normen gewijzigd en prijzen gestegen. Om inzicht te krijgen in de opgave en de benodigde maatregelen en middelen is daarom in ons gemeentelijke waterplan opgenomen dat er een nieuw baggerplan moet worden opgesteld.

Kaders (beleid en wettelijk)

De baggertaak is deels te relateren aan de gemeentelijke zorgplichten in bebouwd gebied voor hemelwater en grondwater uit de Waterwet. Daarnaast kunnen watergangen onder de werkingssfeer

van de keuren van de waterschappen vallen. De aanwezigheid van bagger kan er voor zorgen dat het betreffende water niet goed meer functioneert. Dat kan zowel kwantitatief zijn (berging en transport) maar ook kwalitatief (dode vis, blauwalg en kroos). Het huidige baggerplan van onze gemeente is toe aan actualisatie vanwege ontwikkelingen sinds 2012 en omdat het onderhoud nog niet voldoende planmatig van de grond is gekomen.

Voor de verwerking van vrijkomend baggerslib is deels het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) en deels het Besluit bodemkwaliteit (Bbk) van toepassing.

Aan het verspreiden van baggerslib met de eventueel aanwezige Amerikaanse rivierkreeft (exoot) kunnen beperkingen worden opgelegd.

De doelstelling van baggeren is “het op het gewenste niveau borgen van de functies van de watergangen (waterafvoer waterberging, waterkwaliteit), zodat hinder, overlast en kwaliteitsvermindering van water zoveel mogelijk voorkomen wordt”.

De wielen in Elshout zijn een onderdeel van de watergangen in het gemeentelijke baggerplan. Op basis van de doelstelling en de functies van de diverse watergangen is in het baggerplan inzichtelijk gemaakt of en wanneer het baggeren of herprofilen van de watergangen gewenst is. Deze functies van de watergangen kunnen zowel kwantiteits- (afvoer van hemelwater en berging) als kwaliteitsaspecten (natuurwaarde, zwemwater) betreffen.

Met oog voor de minder goede economische situatie is er destijds bij de vaststelling van het baggerplan in 2012 voor gekozen om de baggerwerkzaamheden voor de ‘natte’ watergangen uit te voeren op basis van scenario 2, de ‘just in time’ benadering. In dit scenario wordt er pas gebaggerd, op het moment dat de functie van een bepaalde watergang in het geding komt

Overige informatie

Voordat besloten wordt een watergang, in dit geval een wiel, te baggeren is het allereerst vereist om de noodzaak vast te stellen. Dit al beoordeeld en daarover is besloten bij het beschikbaar stellen van het voorbereidingskrediet in 2022. Hierbij vormt de functie van de betreffende wiel het uitgangspunt. De drie wielen hebben de volgende functies: waterberging, cultuurhistorie, natuur, gebruik- en recreatiefunctie. Ze zijn dusdanig belangrijk, dat ze door baggeren in stand gehouden moeten worden. Als er niet wordt gebaggerd, slibben de wielen verder dicht en worden hun functies na verloop van tijd beperkt of gaan deze zelfs geheel verloren.

In het verleden hadden twee van de drie wielen een directe functie in de afvoer van water in het watersysteem Naulandseweg/Mayweg. Deze functie is komen te vervallen. De drie wielen hebben nog wel een belangrijke functie in de waterberging op het moment dat er sprake is van veel neerslag.

Het noordelijke wiel heeft door zijn ligging en inrichting de grootste recreatieve -en belevingswaarde en de kleinste baggeropgave. De zuidelijke en middelste wiel liggen uit het zicht verscholen achter de begroeiing en hebben de grootste hoeveelheid verontreinigd baggerslib. Ze hebben inmiddels een zeer beperkte waterdiepte van circa 1 meter; de sliblaag varieert van 1,5 tot 3,5 meter. Door de geringe waterdiepte zullen er steeds vaker kwaliteitsproblemen optreden. Omdat de sliblaag steeds dikker wordt en het water ondieper, zullen de wielen op een gegeven moment gaan dichtgroeien (verlanden).

De laatste jaren zijn er steeds vaker meldingen door de verminderde waterkwaliteit. Warme zomers zijn hier debet aan. Dat varieert van bovenmatige algengroei/blauwalg tot aan stankoverlast, drijflagen et cetera. Als de werkzaamheden niet worden uitgevoerd zal de waterkwaliteit naar de toekomst toe alleen maar verder verminderen.

Door uitvoering van de werkzaamheden zal het uitlogen van nutriënten verminderen, de waterkwaliteit verbeteren en dichtgroeien (verlanden) worden voorkomen.

Bij baggeren ontstaat een mengsel van slib en veel water. Het ontwateren, toepassen en/of verspreiden van het vrijkomende baggerslib met watervanavel binnen de gemeentegrenzen is toegestaan. De mogelijke aanwezigheid van de Amerikaanse rivierkreeft geeft wel een beperking bij het ontwateren van het baggerslib, maar maakt deze niet onuitvoerbaar.

Afweging

Baggeren noordelijk Wiel

De huidige situatie van de wielen hebben we hiervoor beschreven en ook wat er zal gebeuren als er geen baggerwerkzaamheden worden uitgevoerd.

Door de slechte kwaliteit en de grote hoeveelheden baggerslib in combinatie met de aanwezige grote watervanavel, de gestreepte Amerikaanse rivierkreeft en niet gesprongen explosieven zijn de middelen in de reserve 'uitvoering Baggerplan' niet toereikend om de drie wielen volledig te kunnen baggeren.

Het noordelijke wiel heeft van de drie wielen de grootste recreatieve -en belevingswaarde met rondom woningen en tuinen waar overlast wordt ervaren. De urgentie om de overige wielen te baggeren is in dat opzicht veel minder groot. We stellen daarom voor het noordelijke wiel te baggeren. In het nieuwe baggerplan kan een strategie worden bepaald hoe om te gaan met de andere twee wielen. De diepte van de wielen is daar al zo gering dat de baggeropgave erg groot is. Daardoor stellen we ons de vraag of de daarmee gepaard gaande kosten nog in verhouding staan tot wat het oplevert. Een verlandingsproces lijkt hier waarschijnlijk. Wij merken daarbij op dat niet valt uit te sluiten dat in de toekomst voor de uitvoering van baggerwerkzaamheden behoorlijk wat extra middelen nodig zijn.

Uit het (water)bodemonderzoek van de noordelijke wiel bleek, tegen de verwachting in, dat hier ook deels sprake is van verontreiniging en daardoor niet toepasbare baggerspecie. Verder bevat het wiel meer baggerspecie dan verwacht. Voor het storten van grote hoeveelheden verontreinigd baggerspecie zijn de middelen in de reserve te gering. In het kader van 'verstandig vooruit' hebben we daarom kritisch naar de baggeropgave gekeken. De kosten kunnen worden beperkt door hierin slimme keuzes te maken. Door alleen de relatief schone 'randen' van de noordelijke wiel te baggeren kunnen we de kosten beperken en toch 80% van de waterbodem slibvrij maken. (zie de bijgevoegde situatieschets gedeeltelijk baggeren noordelijke wiel).

De relatieve schone (verspreidbare baggerspecie) langs de randen (< 3,5 meter) kunnen op gemeentelijke percelen worden verspreid en hiermee kunnen de hoeveelheden en de kosten beperkt blijven.

De verwachting is dat hierdoor de waterkwaliteit verbetert, de waterdiepte voldoende blijft en het uitlogen van nutriënten vermindert. Het aanwezige en dieper liggende verontreinigde baggerslib, op circa 3,5 meter onder de waterspiegel, wordt niet geroerd en kan dan worden beschouwd als de nieuwe waterbodem.

Door het noordelijke wiel te voorzien van een stuw, een fysieke afsluiting van de middelste -en zuidelijke wiel zal de kans op toestroming van (verontreinigd) baggerslib en watervanavel worden beperkt en zal de kans op blauwalg verminderen. Het helemaal voorkomen van blauwalg kan niet worden gegarandeerd. Baggeren is slechts een van de vele factoren in het beperken van blauwalg. De oorzaak van de klachten zal op de hier voorgestelde manier gedeeltelijk worden weggenomen.

De totale kosten, voor het gedeeltelijke baggeren van het noordelijke wiel, bedragen in dit geval naar verwachting € 555.000. Het voorstel is om dit bedrag als uitvoeringskrediet beschikbaar te stellen.

Baggerplan 2025

Om een nieuw baggerplan op te kunnen stellen is het noodzakelijk een actueel inzicht te hebben in de hoeveelheid en milieutechnische kwaliteit van het baggerslib. Met het uitvoeren van een inventarisatie kan met de resultaten daarvan in 2025 een nieuw gemeentelijk baggerplan worden opgesteld. Zo kunnen de opgave, de strategie, de maatregelen en de kosten in beeld worden gebracht om problemen in zowel de waterkwaliteit als waterkwantiteit te voorkomen. Om overige problematiek, zoals blauwalg, in beeld te krijgen, zal ook een watersysteemanalyse worden uitgevoerd. De kosten hiervan bedragen € 49.000 en het voorstel is om dit budget beschikbaar te stellen.

Inzet van middelen

Op basis van het baggerplan zijn vanaf 2012 middelen gereserveerd voor toekomstige uitvoering van baggerwerkzaamheden. Hiervoor is een afzonderlijke reserve gevormd die jaarlijks wordt gevoed met een bedrag van € 100.000. De kosten van het uitvoeringskrediet van € 555.000 kunnen nu ten laste worden gebracht van de middelen die in de reserve 'uitvoeren Baggerplan' beschikbaar zijn.

Een subsidie voor de bestrijding van de watervlinder en van 'niet gesprongen explosieven' (NGE) zal worden aangevraagd. Deze inkomsten, komen op het moment dat hierover meer zekerheid is, ten gunste van de reserve 'uitvoeren Baggerplan'.

De inventarisatie om de baggeropgave te kunnen bepalen, vooruitlopend op het op te stellen baggerplan, kan ook worden bekostigd uit de reserve 'uitvoeren Baggerplan'.

Risico's

Een klacht over de afkalving van het talud met scheuren en verzakkingen langs de noordelijke oeverrand is onderzocht en dit blijkt te komen door de wind vanuit het zuidwesten die tegen de oever blaast. Bij het volledig leeg baggeren van de noordelijke wiel zal de kans op afschuiving (verzakkingen) van het talud toenemen. Door conform ons voorstel beperkt te baggeren langs de randen en de aanwezige bomen en rietkragen langs de oeverrand is de kans op afschuiven(verzakkingen) van het talud beperkt.

Procedure / vervolgstappen

Na het beschikbaar stellen van het uitvoeringskrediet kunnen vergunningen worden aangevraagd en kan de aanbesteding volgens de gemeentelijke inkoopvoorwaarden plaatsvinden. Dan kunnen we ook starten met de inventarisatie van de baggeropgave voor het opstellen van een nieuw baggerplan in 2025. Dit baggerplan zal daarna ter besluitvorming aan u worden voorgelegd.

Voorgenomen besluit

Wij stellen u voor bijgaand besluit vast te stellen.

Het college van Heusden,
de secretaris,

de burgemeester,

mr. H.J.M. Timmermans

drs. W. van Hees

Bijlagen:

- Situatietekening te baggeren wielen
- Situatietekening gedeeltelijk baggeren noordelijke wiel in Elshout

De raad van Heusden in zijn openbare vergadering van 24 september 2024;
gezien het voorstel van het college van 13 augustus 2024;
gelet op de beraadslaging;

b e s l u i t :

- een uitvoeringskrediet van € 555.000 beschikbaar te stellen voor de baggerwerkzaamheden in een deel van het noordelijke wiel aan de Elshoutse Zeedijk en dit bedrag te onttrekken aan de reserve 'uitvoeren Baggerplan';
- een bedrag van € 49.000 beschikbaar stellen voor de uitvoering van de inventarisatie van de baggeropgave voor de komende jaren en dit bedrag te onttrekken aan de reserve 'uitvoeren Baggerplan'.

de griffier,

de voorzitter,

mr. N.M.H.C. Pot-Broos

drs. W. van Hees